

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

ПОСІБНИК

ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«МІЖНАРОДНЕ
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»**

Харків
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

ПОСІБНИК

ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

для студентів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Харків
2024

Посібник для практичних занять студентів заочної форми навчання з навчальної дисципліни «Міжнародне кримінальне право» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» / за заг. ред. О. В. Сенаторової. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 13 с.

У к л а д а ч і : ПОГОРСЛОВА Юлія Олександрівна,
СЕНАТОРОВА Оксана Василівна,
СТЕШЕНКО Володимир Миколайович

ЗАТВЕРДЖЕНО

*на засіданні кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

(протокол № 11 від 24 травня 2024 р.)

*Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри міжнародного права
(протокол № 11 від 30 червня 2025 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2024

ЗМІСТ

МОДУЛЬ 1. Вступ до міжнародного кримінального права і міжнародного гуманітарного права.....4

Заняття 1. Міжнародне гуманітарне право: поняття та особливості.....4

МОДУЛЬ 2. Міжнародна кримінальна юстиція9

Заняття 2. Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція, процедура провадження.....9

МОДУЛЬ 1.

Вступ до міжнародного кримінального права і міжнародного гуманітарного права

З а н я т т я 1.

Міжнародне гуманітарне право: поняття та особливості

П л а н

1. Історичний розвиток міжнародного гуманітарного права.
2. Поняття та предмет міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного публічного права.
3. Джерела міжнародного гуманітарного права:
 - 3.1. Міжнародні договори.
 - 3.2. Міжнародні звичаї.
 - 3.3. Судові рішення.
 - 3.4. Рішення міжнародних організацій, доктрина та «м'яке право».
4. Принципи міжнародного гуманітарного права:
 - 4.1. Баланс між військовою необхідністю і гуманністю.
 - 4.2. Принцип розрізнення.
 - 4.3. Принцип пропорційності.
 - 4.4. Принцип застосування запобіжних заходів.
5. Міжнародне гуманітарне право і право колективної безпеки: *jus in bello*, *jus ad bellum*
6. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне кримінальне право: серйозні порушення норм міжнародного гуманітарного права.
7. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне прав людини: грубі порушення прав людини.

8. Поняття «збройний конфлікт». Міжнародний і неміжнародний збройні конфлікти, їх правові режими і типологія.

9. Міжнародний збройний конфлікт: сторони і ознаки.

10. Неміжнародний збройний конфлікт: ознаки, сторони і правовий режим.

11. Опосередкований (проху) збройний конфлікт.

12. Правова кваліфікація російсько-українського збройного конфлікту.

Завдання

1. В столиці держави Астарта внаслідок вибуху бомби гинуть цивільні особи. Відповідальність за цей акт бере на себе організація, члени якої переховуються на території сусідньої держави Бариста. В якості репресалій на табір, в якому, можливо, перебувають особи, що підклали бомбу, військово-повітряні сили постраждалої Астарті здійснюють наліт, внаслідок якого зруйновано завод і дитячий садок, загинули баристяни.

Питання:

1.1. Чи повинні ці факти розглядатися в світлі МГП? Визначте правомірність факту нальоту, вчиненого в якості репресалій.

1.2. Що говорять Додаткові протоколи до Женевських конвенцій 1977 р. про напади і порядок проведення військових операцій?

1.3. Ви радник Міністерства оборони держави, що здійснила наліт. Яким чином Ви поясните дії ВПС Вашої держави?

1.4. Якими мають бути дії постраждалої держави?

2. Які вимоги «загального тесту» контролю, розробленого Міжнародним кримінальним трибуналом щодо колишньої Югославії у справі Душко Тадіча?

3. З якого моменту почався збройний конфлікт в Україні?

Список літератури:

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf

Сайт Міжнародного кримінального суду <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс: навчальний посібник. Київ: Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2020. 397 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2836>

Marco Sassòli, Antoine Bouvier and Anne Quintin, How Does Law Protect in War? ICRC, Geneva, 2011, Vol. I, Chapter 2: International humanitarian law as a branch of public international law. P. 121-136. URL: <https://casebook.icrc.org/law/fundamentals-ihl#toc-b-international-humanitarian-law-as-a-branch-of-public-international-law>

Interview with Peter Wallensteen. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873.pdf>

Carswell, Andrew J. Classifying the conflict: a soldier's dilemma. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-7.pdf>

Ois-Bernard, Huyghe Franc. The impurity of war. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-2.pdf>

Bartels, Rogier. Timelines, borderlines and conflicts. The historical evolution of the legal divide between international and non-international armed conflicts. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-3.pdf>

Kozera, C., Bernat, P., Gürer, C., Popławski, B., and Sözer, M. A. 'Game of Proxies – Towards a new model of warfare: Experiences from the CAR, Libya, Mali, Syria, and Ukraine'. *Security and*

Defence Quarterly. № 31(4), 2020. P. 77-97. URL: <https://securityanddefence.pl/pdf-131787-61111?filename=Game%20of%20Proxies%20%20Towards.pdf>

Gürer Cüneyt, Kozera Cyprian Aleksander. Introduction to the Special Issue 'Proxy forces in modern warfare'. *Security and Defence Quarterly*. № 31(4). P. 11-15. URL: <https://securityanddefence.pl/pdf-132287-61113?filename=Introduction%20to%20the.pdf>

Звіт Прокурора МКС щодо дій з попереднього вивчення ситуацій в 2019 р. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2019-PE-Report-UKR.pdf>

Звіт Прокурора МКС щодо дій з попереднього вивчення ситуацій в 2020 р. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2020-PE/2020-pe-report-ukr-rus.pdf>

Site ICC. Situations under investigations. Ukraine. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>

Хенкерс Жан-Мари, Досвальд-Бек Луїза. Звичаєве міжнародне гуманітарне право: пер. с англ. *Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules*: Cambridge University Press, 2006. 818 с. URL: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/ru/assets/files/other/customary.pdf>

Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text

Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text

IV Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена Наказом Міністерства Оборони України 23.03.2017 № 164 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>

ICC Prosecutor Karim A. A. Khan QC visits Kharkiv, Ukraine on 15 June 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/icc-prosecutor-karim-khan-qc-visits-kharkiv-ukraine-15-june-2022>

МОДУЛЬ 2.

Міжнародна кримінальна юстиція

З а н я т т я 2.

Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція, процедура провадження

П л а н

1. Юрисдикція МКС за предметом, за колом осіб, за часом, за територією.
2. Комплементарна юрисдикція МКС та критерії прийнятності.
3. Судоустрій МКС. Роль та функції Асамблеї держав-учасниць.
4. Судові відділення та Президія МКС.
5. Канцелярія Прокурора та Секретаріат МКС.
6. Органи Суду: функції та вимоги до кандидатур.
7. Учасники процесу. Особлива роль потерпілих. Органи, що здійснюють допомогу потерпілим. Репарації потерпілим.
8. Стадії провадження справ в МКС (порушення розслідування, розслідування, попереднє судове провадження, судовий розгляд, апеляційне провадження, виконання вироку, ревізійне провадження).
9. Права потерпілих, свідків, підозрюваних та обвинувачених осіб.
10. Форми співробітництва з державами та організаціями.
11. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду.
12. Ратифікація Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду та імплементація положень Римського Статуту до законодавства України.

Завдання

1. Що є підставою для початку провадження в Міжнародному кримінальному Суді?
2. Яка роль Прокурора у міжнародному кримінальному провадженні?
3. У чому полягає особлива роль потерпілих у Міжнародному кримінальному суді?
4. Чи передбачено апеляційне оскарження в Міжнародному кримінальному суді?
5. Чи може Міжнародний кримінальний суд судити заочно (in absentia)?
6. Де відбувають покарання особи, засуджені Міжнародним кримінальним судом?
7. Чи виносить Міжнародний кримінальний суд смертні вироки?
8. Хто дає вказівки Прокурору Міжнародного кримінального суду?
9. Які права передбачено в Римському Статуті для підозрюваних осіб?
10. Які особи здійснюють функції адвоката в Міжнародному кримінальному суді?
11. Чи можуть фізичні особи і організації звертатися до Прокурора Міжнародного кримінального суду?
12. Чи може Міжнародний кримінальний суд присудити компенсацію потерпілим?
13. Проаналізуйте висновки Прокурора МКС по завершенню стадії попереднього вивчення ситуації в Україні: кваліфікація збройного конфлікту, перелік імовірних злочинів, юридична сила попередніх висновків Прокурора.
14. Які ордери на арешт, видані МКС в рамках розслідування злочинів, вчинених у ході російсько-української війни?

Список літератури:

The Oxford Handbook of International Criminal Law / Edited by Kevin Heller, Frederic Megret, Sarah Nouwen, Jens Ohlin, and Darryl Robinson. Oxford University Press, 2020. 918 p.

Commentary on the Law of the International Criminal Court / Edited by Mark Klamberg. Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher. 2017. 819 p.

Сайт Міжнародного кримінального суду. URL: <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Rules of Procedure and Evidence. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RulesProcedureEvidenceEng-2024.pdf>

Regulations of the Court. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-15-regulations-of-the-court-eng.pdf>

Regulations of the Office of the Prosecutor. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RegulationsOTPEng.pdf>

Regulations of the Registry. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RegulationsRegistryENG-2024.pdf>

Code of Professional Conduct for counsel. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/COPCEng.pdf>

Code of Conduct for the Office of the Prosecutor. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Code-of-Conduct-for-the-Office-of-the-Prosecutor.pdf>

Chambers Practice Manual. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-21-chambers-practice-manual-eng.pdf>

Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21.08.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального

суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text>

Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.06.2001 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>

Навчальне видання

Електронне видання

ПОСІБНИК

для практичних занять
студентів заочної форми навчання
з навчальної дисципліни
«Міжнародне кримінальне право»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»

Укладачі: ПОГОРСЛОВА Юлія Олександрівна,
СЕНАТОРОВА Оксана Василівна,
СТЕШЕНКО Володимир Миколайович

Відповідальний за випуск *В. М. Стешенко*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*